

Röd flickslända och finnmyrten – två nya arter för Piteå kommun

KATARINA STENMAN & FRANK JOHANSSON

Fredagen den 25 juli 2008 så styrdes kosan norrut för att leta flicksländor, närmare bestämt myrflickslända *Coenagrion johanssoni* (Wallengren) till ett forskningsprojekt vid Umeå universitet. Målområde för dagen var området väster om Piteå upp till Älvsbyn.

Vi stannade på några lokaler längs vägen, kryssade fåglar, fjärilar och fångade sländor. Bland annat gjordes ett nytt provinsfynd för Norrbotten. Ett exemplar av röd flickslända *Pyrrhosoma nymphula* (Sultz) observerades vid Kvarntjärnarna i Fagerheden (ca 30 km V Piteå; N 7257639, O 1735730; RT90). Trots att vi letade en bra stund kunde vi inte hitta fler exemplar. Vår gissning är att arten finns i något av de mindre vattendragen i närheten av tjärnen. Arten är relativt ovanlig i Norrland och i Umeå kommun, som är relativt väl undersökt, finns arten på endast fem lokaler. En genomgång av fynd i Artportalen visar att endast två fynd är rapporterade från Övre Norrland under de senaste fem åren: vårt fynd och ett från Lycksele lappmark. Arten finns troligen kvar på de fem lokalerna i Umeå kommun, även om ingen har rapporterat den därifrån. *Pyrrhosoma nymphula* är den enda röda flicksländan i Sverige, och om du hittar någon ny lokal för arten så rapportera gärna fyndet i Artportalen eller till Frank Johansson. Arten föredrar mindre, långsamt rinnande vattendrag, men kan även hittas vid sjöar.

Andra trollsländor som hittades vid Kvarntjärnarna var: *Coenagrion johanssoni* (Wallengren), *Coenagrion hastulatum* (Charpentier), *Enallagma cyathigerum* (Charpentier), *Aeshna grandis* (Linné), *Leucorrhinia dubia* (van der Linden) och *Cordulia aenea* (Linné).

Därefter hamnade vi vid en tjärn som såg lovande ut nära Koler (ca 60 km VNV Piteå; N 7275690, O 1717420). Vi gick runt tjärnen och svingade håvarna framgångsrikt. Medan Frank fångade de sista sländorna, strosade jag (KS) tillbaka mot bilen i sakta mak, funderade lite på parasit-svampar och skvattram, och plötsligt så såg jag något som inte ser så bekant ut. Inte kan skvattram se ut så där, det måste vara - finnmyrten!!! Tog med en liten kvist som belägg bara för säkerhets skull, kanske mest för den svamp som fanns under ett par blad, men insåg inte att det var något så spektakulärt som en ny västgräns för arten. När sedan Stefan Ericsson fick se belägget så förstod jag tyngden av fyndet som är markerat på kartan med en rektangel.

Finnmyrten *Chamaedaphne calyculata* (L.) Moench är en art som har en mycket begränsad utbredning i Sverige. Den förekommer endast sällsynt i Norrbotten samt på ett par lokaler i Lule lappmark. Det sydligaste fyndet är från Finnskäret, Luleå skärgård. Utanför Sverige så finns i Norge endast en lokal i inre Troms, men går man österut så blir arten snabbt allt

vanligare. Den anses som allmän i östra Finland. Den är cirkumpolär och förekommer i Kanada och längre söderut i Nordamerika, inte bara i de boreala skogarna utan även längs USA:s östkust ner till Georgia.

Det är en kalkskyende art som främst växer på myrmarker men ibland även i sumpskogar och på snåriga stränder. Ibland kan etableringen vara en följd av kulturpåverkan som blottat bar jord för fröna att gro på. Den är en klonväxt som tillväxer genom underjordiska skott och många av de svenska lokalerna hyser endast en enda stor individ. Potentiella hot mot arten är utdikning och torrläggning av lokaler.

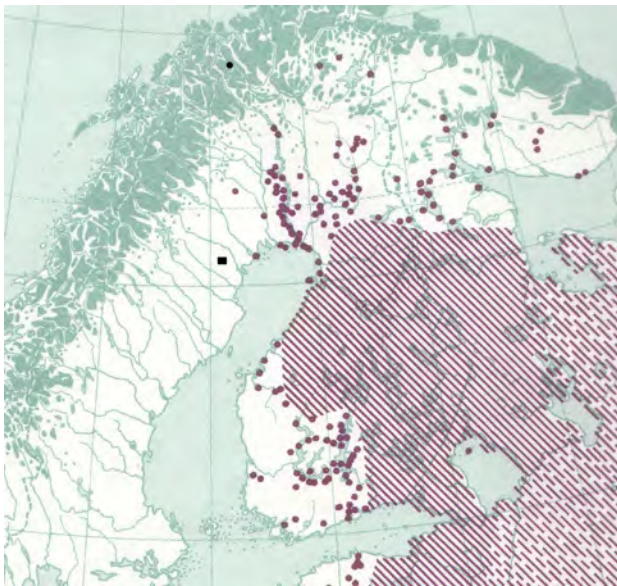

Fig. 1. Finnmyrtens geografiska utbredning i Norden. Karta från Hultén (1971) modifierad med det norska fyndet (prick) och vårt nya fynd (rektangel).

Det kan mycket väl finnas fler små myrar i området som hyser finnmyrten. Vid Koler-lokalen så var den nordöstra kanten av myren/tjärnen tidigare använd som upplagsplats, antagligen för något vägbygge där sprängsten och jord hade dumpats. En del vanliga ogräsarter talade där sitt tydliga språk. Huruvida det påverkat finnmyrtens etablering är svårt att säga. I myr/skogskanten mot norr fanns även en hel del naturligt blottad torv med bl a vitag *Rhynchospora alba* (L.) Vahl. Flest finnmyrtenskott såg vi längs den norra delen av tjärnen alldeles i skogskanten. Även på den mer öppna, glest beskogade sydostsidan av tjärnen, inte långt från landsvägen, fanns enstaka skott.

Citerad litteratur

Hultén, E. 1971: *Atlas över växternas utbredning i Norden.*

Internetkällor

Artdatabankens faktablad över rödlistade arter.
<http://www.artdata.slu.se/rodlista/Faktablad/cha-caly.PDF>
 Rapporterade fynd i kärnväxtportalen <http://artportalen.se/plants/>
 Plant profile *Chamaedaphne calyculata* <http://plants.usda.gov/java/reference?symbol=CHCA2>

Författarnas adresser:

katarina.stenman@emg.umu.se
 Herbarium UME
 Umeå universitet, 901 87 Umeå

frank.johansson@emg.umu.se
 Ekologi, miljö & geovetenskap
 Umeå universitet, 901 87 Umeå